

PSYK112 0 Sosial- og personlighetspsykologi

Kandidat 139

Oppgåver	Oppgåvetype	Vurdering	Status
i Praktisk informasjon	Dokument	Ikke vurdert	Lever
1 DEL 1 Sosialpsykologi	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Lever
2 DEL 2 Personlighetspsykologi	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Lever

PSYK112 0 Sosial- og personlighetspsykologi

Emnekode	PSYK112	PDF oppretta	17.08.2017 10:51
Vurderingsform	PSYK112	Oppretta av	Anna Laupsa Helvik
Starttidspunkt	01.03.2017 10:00	Mengd sider	10
Sluttidspunkt:	01.03.2017 14:00	Oppgåver inkludert	Ja
Sensurfrist	Ikkje sett	Skriv ut automatisk retta	Ja

PSYK112 V17

Praktisk informasjon

PSYK112 Sosial- og personlighetspsykologi

1. mars 2017

09.00-13.00

Nynorsk: Klikk på innstillinger i høyre hjørne

Ingen hjelpemidler tillatt

Du skal svare på:

2 av 3 oppgaver i DEL 1 (Sosialpsykologi) og

2 av 3 oppgaver i DEL 2 (Personlighetspsykologi).

Du skal totalt svare på 4 av 6 oppgaver.

Alle fire oppgavene må besvares tilfredsstillende for å få bestått på eksamen.

Eksamensteksten og besvarelsen din vil være tilgjengelig i Inspira Assessment når eksamen er ferdig.

Sensur og Mitt UiB

Kunngjøring av sensur er senest 22. mars. Du får e-post med informasjon om begrunnelse, klagemuligheter og frister senest denne datoen.

DEL 1 Sosialpsykologi

DEL 1 - Sosialpsykologi

Kandidaten skal besvare 2 av 3 oppgaver.

Begge oppgavene må være besvart tilfredsstillende for å få bestått eksamen.

Husk å merke tydelig hvilke oppgaver du svarer på.

1. Gjør rede for sosialpsykologiske perspektiver og forskning vedrørende "selvet".
2. Hva er en "kult", og hvordan har sosialpsykologi bidratt til å forstå fenomenet?
3. Hva er fordommer? Hvilke psykologiske mekanismer ligger bak dannelse og opprettholdelse av fordommer, og hvordan kan fordommer endres?

Svar på 2 av 3 oppgaver her:

LEVERING

Oppgave 1. Gjør rede for sosialpsykologiske perspektiver og forskning vedrørende "selvet".

Sosialpsykologien er opptatt av å se på hvordan mennesker interagerer med og relatere seg til andre. Mennesket er et sosialt vesen av natur, og mye av det handler om at hver dag består av det å være i kontakt med andre mennesker i et sosialt samfunn. Dermed blir det individuelle mennesket en del av en større gruppe. Men på en annen side kan en også definere seg selv som et enkelt individ, og se seg selv i egen forstand. "Selvet" er et område innen sosialpsykologien, som forskere har sett litt på. Jeg skal i denne oppgaven gjøre rede for hva som ligger i begrepet "selvet", og litt ulik forskning rundt temaet.

Ettersom at det å være menneske består av blant annet det å være en del av ulike grupper, så ser sosialpsykologer hovedsaklig på mennesket i en sosial gruppe. En sosial gruppe kan sees som en gruppe, som deler interesser og felles normer, og som samarbeider sammen for å nå et eventuelt felles mål. Men det er ikke bare slik at en kan studere mennesket sammen med andre, og det er også interesse for å se på mennesket som enkelt individ. "Selvet" kan sies å være hvordan en person tenker og ser på seg selv. Hvordan en definerer seg selv.

Andre temaer en snakker om når det kommer til "selvet", er selvtillit og selvilde. En skiller mellom disse to i den forstand at selvtillit kan handle om hvordan en uttrykker seg i forhold til hvordan man viser at man har det. Mens selvilde sees på det indre bildet på hvordan en har det helhetlig. Det er slik at et menneske kan gi uttrykk for god selvtillit, men likevel ha mangler når det kommer til selvildet. Selvtillit og selvildet er begge deler to faktorer som er individuelt og eget for den enkelte. Begge disse faktorene har påvirkning på hvordan en ser på seg selv, og definerer sitt "selv".

Det er også vist å være store forskjeller når det gjelder kultur i hvordan en definerer seg selv og ser på "selvet". En ville gjerne tenkt at ettersom mennesker er vandt med å være en del av en gruppe, og gjerne har ulike grupper en interagerer med hver eneste dag, så ville en gjerne sett på seg selv som en del av gruppen utfra det som er gjeldende i gruppen. Men det er ikke alltid slik. Sosialpsykologiske forskere har funnet frem til at det ting som skiller ulike samfunn fra hverandre når det kommer til oppfattelse av "selvet". Dette går blant annet på forskjeller mellom individualistiske og kollektivistiske samfunn. Funn fra individualistiske samfunn sier at mennesker i disse samfunnet, definerer seg selv og "selvet" utfra seg som enkelt individ. Dermed blir det slik at det individuelle mennesket står for egne normer og forholder seg til seg selv utfra sitt "selv". Dette kan for eksempel beskrives som at en ved en prestasjon ville helt og fullt ha tatt seg selv og egne kunnskaper til takke for den gode prestasjonen.

Mens i kollektivistiske samfunn er det derimot motsatt, og mennesker der ser på seg selv som en del av gruppen slik at ens selv i slike samfunn blir definert utfra gruppens normer og regler. En del av denne kulturforskjellen ligger i hvordan en er vokst opp og hvilke normer familien har. Mye påvirkning kommer fra det, og det er lettere å definere seg seg som en del av gruppen dersom en er født og vokst opp i et kollektivistisk samfunn, der de fleste andre også definerer seg selv på samme måte. På annen side kan det å definere seg som en del av en gruppe, også komme av forventinger fra familien, slik at det blir vanskelig å bryte med disse forventningene og definere seg selv på egenhånd. Et eksempel på denne typen å definere seg selv utfra, kan være det å takke foreldrene sine for egne prestasjoner eller å si at det kommer fra samarbeid eller støtte fra andre.

For å kunne studere mennesket i sosiale settinger med andre, er det også viktig å vite litt om hva som ligger bak den enkelte. Det er derfor sosialpsykologer også har interesse for å se på mennesket i denne forstand, og ikke bare i den forstand at mennesket alltid er med andre mennesker. Dette er også vesentlig for å finne ut om hvorfor mennesker er og handler slik som de gjør. Og forskning på "selvet" kan være med på å gi oss kunnskaper om hvorfor det er forskjeller i hvordan mennesker identifiserer og ser på seg selv.

Oppgave 3. Hva er fordommer? Hvilke psykologiske mekanismer ligger bak dannelse og opprettholdelse av fordommer, og hvordan kan fordommer endres?

Det å være menneske i den sosiale verden består av det å være i kontakt med og å samhandle med andre mennesker. Dette handler igjen om det å gjøre seg opp tanker og meninger om andre. De fleste har ulike formeninger om ting og personer, som har mye å si for hvordan en er i forhold til denne personen, og hvordan en forholder seg til denne personen. Dette kan gjerne uttrykkes som en holdning. En holdning vil da si hvordan en tenker om og forholder seg til noe eller noen. En har gjerne satt seg opp ulike meninger om

personer, og dette påvirker hvordan en er i samhandling med disse personene. En holdning kan også være negativ, og den kan ha basert seg på mangelfull kunnskap og blir dermed et individuelt bilde på noe i hodet til den enkelte. I noen tilfeller kan negative holdninger føre til fordommer mot noe. Som videre kan føre til enda mer drastiske situasjoner. Jeg vil i denne oppgave gjøre rede for fordommer, hvilke mekanismer som ligger bak fordommene og hvordan fordommer eventuelt kan endres. Jeg vil også si litt om en kjent studie med skolegutter på leir.

Mennesker kan ganske enkelt sette seg opp fordommer mot noe, og det kan være basert på en negativ holdning og ofte handle om mangel på kunnskap eller bare det å ikke være åpen for viss kunnskap. Men det finnes noen psykologiske mekanismer som en kan si ligger i til grunn for fordommer, og de er vesentlige kilder som kan føre til at fordommer skapes. De ulike kildene heter kognitive, emosjonelle og sosiale kilder.

Mennesker er sosiale vesener som skaper og er del av flere grupper. Disse sosiale gruppene kan en skille i to ulike varianter, som har mye å si for det å skape ulikheter seg i mellom og grupper i mellom. Den ene typen gruppe kalles inn-gruppe, og dette er den gruppen en selv definerer seg i. Det vil si at dersom en gjerne er en del av et samfunn eller en gruppe på skolen så vil en snakke om seg som en del av den gruppen, og en sier gjerne "vi" når en skal snakke om gruppeoppgaver. Den andre typen gruppe kalles ut-gruppe, og dette blir da de utenforstående av inn-gruppen. De som en ikke definerer som en del av sin gruppe, men som en ser på som "de andre" eller "dem". Denne gruppedannelsen står for mye av grunnlaget i hvorfor ulike fordommer skapes.

Kognitive kilder til fordommer kan handle om at en tenker annerledes om de som ikke er med i ens inn-gruppe. Dette kan ha mye å si for hvordan en forholder seg til de menneskene, og kan dermed være med på å skape generelle fordommer mot andre som ikke er en del av inn-gruppen. Emosjonelle kilder til fordommer er en annen kilde som også kan være med på å skape eventuelle fordommer mot noe.

Mens sosiale kilder kan handle om det å ha ulik status. Det er gjerne slik at en baserer seg på og danner grupper utfra mennesker med lignende status og for eksempel samme yrke eller utdanning. Dermed kan dette videre føre til at andre med lavere eller for eksempel ingen utdanning ikke slippes inn i gruppen grunnet disse fordommene.

Et fenomen som kan nevnes her er inn-gruppe bias, og dette handler om at gruppen favoriserer egne verdier og normer og for eksempel ser på sine kunnskaper som de rette, mens de eventuelle ut-gruppene tar feil. Inn-gruppe bias kjennetegnes også ved godt samhold og positive forhold innad i gruppen. Men sterk inn-gruppe bias kan også føre til ulike former for fordommer, og en kan risikere at det blir eventuelle konflikter grupper i mellom, fordi samfølelsen i gruppen er så sterk at den ikke lar noe annet eller noen andre slippe til.

En kjent studie innen sosialpsykologien handler om skolegutter som blir sendt på leir. De er to ulike grupper med gutter, og de bor i begynnelsen i avstand fra hverandre og vet heller ikke om den andre gruppen. Videre iløpet av oppholdet blir de satt til å gjøre ulike ting og aktiviteter og gruppesamholdet gruppene innad utvikler seg veldig sterkt. De lager egne gruppenavn som de identifiserer seg med og generelt så samarbeider de veldig godt i hver av gruppene. Men så blir de en dag plassert sammen på felles leir, og det oppstår umiddelbart konflikter og fordommer blir utlyst fra begge gruppene. De viser sterk inn-gruppe bias der de

holdes ved sin gruppe, men samtidig begynner de å erte seg på og kalle de andre i motsatt gruppe stygge ting, og det blir dermed sterke konflikter. Etterhvert blir de satt til å løse oppgaver sammen, og de er nødt til å bite seg i at de må samarbeide og en ser da at de etterhvert får et mer helhetlig samhold begge gruppene sammen, og i situasjoner der de er nødt til å samarbeide for å nå et mål, så må de etterhvert gi slutt på alle fordommer og være åpen for at begge gruppene skal være en felles gruppe. Det er her endring av fordommer kommer inn i bildet.

Det finnes flere ulike måter å kunne forsøke å endre en fordom. Først og fremst handler det om å unngå sterke inn-gruppe følelser og heller være mer åpen for "de andre". Som i studien med skoleguttene viser de at det å få to grupper til å måtte samarbeide for å komme frem til en løsning eller nå et mål er en strategi som kan få mennesker til å fjerne fordommene sine mot andre i eventuelle andre grupper. Resultatet vil dermed bli at en ikke lenger definerer de andre som "dem", men at en heller ser på alle som en felles gjeng. Dermed vil en ikke gjerne tenke seg som bedre enn de som er i ut-gruppene, og dette kan skape nye gode holdninger som gir åpenhet for alle. Ved å unngå fordommer, kan en også unngå videre utfall av utviklede fordommer, som kan for eksempel være diskriminering eller rasisme. Dette er temaer som kan stå for store konflikter i verden, og som kan få fatale utfall dersom det går langt nok. Dette er en del der sosialpsykologien ser på mennesker i negativ forstand med andre mennesker. Og forskning på dette kan gi god kunnskap om hvorfor mennesker gjør som de gjør, som er noe av det mest interessante for sosialpsykologer.

DEL 2 Personlighetspsykologi

DEL 2 - Personlegdomspsykologi

Kandidaten skal svare på 2 av 3 oppgåver.

Du må svare tilfredsstillende på både oppgåvene for å få greidd på eksamen.

Hugs å merke tydeleg kva oppgåver du vel å svare på.

1. Diskuter fire kjelder til data om ein person sin personlegdom.
2. Beskriv ein viktig trekkteori og metodane som vert brukt av personlegdomspsykologar i å identifisere dei viktigaste trekkene.
3. Åtferdsogenetiske metodar: Drøft korleis åtferdsogenetikarar identifiserer personlegdom og individuelle skilnader hos menneske og dyr.

Svar på 2 av 3 oppgåver her:

LEVERING

Oppgave 2. Beskriv en viktig trekkteori og metodene som brukes av personlighetspsykologer i å identifisere de viktigste trekkene.

Personlighet kan defineres som den distinkte, langvarige måten å tenke, føle, handle og reagere på stimuli på til det enkelte mennesket. Personlighetspsykologer er interessert i å se på forskjeller i mennesker, og hva som skiller en person fra en annen. Et trekk kan være noe som karakteriserer den enkelte, og det finnes mange ulike trekk som kan beskrive en person. I den forbindelse er det utviklet ulike måter en kan bruke for å identifisere de viktigste trekkene, og på den måten finne ut om personligheten til mennesket. Jeg skal i denne oppgaven beskrive de ulike tilnærmingene som brukes for å kunne identifisere de viktigste trekkene. Samt skal jeg beskrive en viktig trekkteori, som heter fem-faktor modellen eller "The Big Five".

De ulike tilnærmingene for å kunne identifisere de viktigste trekkene

Leksikal tilnærming. Den leksikale tilnærmingen handler om å identifisere de viktigste trekkene ved bruk av ord i ordboken. Det er snakk om to ting hvor en kan finne ut hvilke trekk som er de viktigste. Det første er

synonym-frekvens. Det handler om hvor mange synonomer det finnes av det enkelte trekket, kan si noe om at det trekket er et viktig trekk.

Den andre måten er universal-frekvens. Dette handler om at trekket er et trekk som en kan finne i mange ulike språk, og dermed vil det si at dette trekket er viktigere enn andre trekk som en ikke finner like mye. I tillegg vil det at det finnes i flere språk, også si at det ikke er kulturskapt, og dermed kan en tenke at det er et trekk som er universalt for alle.

Statistisk tilnærming. I den statistiske tilnærmingen handler det om å finne frem til de viktigste trekkene ved bruk av statistiske matematiske metoder. Den aller mest brukte måten å gjøre dette på er gjerne ved faktoranalyse.

Teoretisk tilnærming. Den teoretiske tilnærmingen tar utgangspunkt i at en bruker en teori til å komme frem til de viktigste trekkene. Et eksempel kan være psykoanalytisk teori til å komme frem til viktige trekk.

De forskjellige tilnærmingene brukes i sin gang som de er, men det er gjerne mest vanlig å bruke de sammen i en kombinasjon eller i en serie etter hverandre. I den trekkteorien jeg videre skal gå nærmere innpå, er det brukt den leksikale metoden, men også den statistiske metoden, ved at teorien har brukt faktoranalyse for å komme frem til trekkene.

Fem-faktor modellen

Modellen kan forklares som fem ulike trekk som til sammen har skapt de fem faktorene i modellen. Modellen kan kort oppsummeres med bokstavene OCEAN. Videre står disse bokstavene for Openness, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness og Neuroticism.

Openness eller åpenhet handler blant annet om det å være åpen til nye erfaringer og opplevelser, det å være eventyrlysten.

Conscientiousness eller planmessighet handler for eksempel om det å være strukturert, ha disiplin, være oversiktlig.

Extraversion eller ekstraversjon handler blant annet om det å være sosial, gjerne frempå, like å være i sosiale settinger.

Agreeableness eller medmenneskelighet handler for eksempel om det å kunne vise forståelse for andre, si seg enig med andre, vise empati.

Neuroticism eller nevrotisme handler om det å for eksempel være følelsesmessig ustabil, kan eventuelt ha grunnlag for angst/depresjon, være nevrotisk.

Fem-faktor modellen sies å ha hatt mye innflytelse, men det er også en mye omdiskutert modell. Forskere har klart å replikere fire av de fem faktorene, og det er usikkerhet rundt den femte faktoren. Denne faktoren er åpenhet. Diskusjonene går hovedsaklig på det at mange mener den burde hatt et annet navn, eller at den ikke er like gjeldende på lik linje i ulike kulturer. Det har også vært mye omdiskutert om at det gjerne burde vært tilført flere trekk til modellen, og at trekkene i modellen nå, gjerne ikke tilfredsstiller nok.

Sammenlignet med andre trekkteorier, som Eysencks hierarkiske modell, den sirkumplekse modellen og Cattells 16PF modell, så regnes fem-faktor modellen å være blant de mest brukende og den ser ut til å ha hatt mye innflytelse på personlighetsteoretikere. Videre kan en tenke at den har et greit antall trekk den

handler om, sammenlignet med de andre teoriene som har fått kritikk for enten å ha for mange faktorer eller for lite faktorer. Som en veldig populær trekkteori, er den helt vesentlig å snakke om i trekkteoretisk sammenheng innen personlighetspsykologien.

Oppgave 3. Atferdsgenetiske metoder. Drøft hvordan atferdsgenetikere identifiserer personlighet og individuelle forskjeller hos mennesker og dyr.

Innen personlighetspsykologien har vi flere ulike domener. Disse domenene kan sees på som ulike måter å snakke om personligheten til mennesket på. Flere ulike teorier og tanker om hvordan mennesket har den personligheten det har, fører til at en må se på personlighet som en samling eller kombinasjon av alle de ulike domenene. Et av de ulike domenene, eller måtene å se på personlighet er det biologiske domenet, som atferdsgenetikk er en del av. Noen andre eksempler på domener er det intrapsyriske domenet og det disposisjonelle domenet. I denne oppgaven skal jeg se på atferdsgenetiske metoder, og gjøre rede for hvordan atferdsgenetikere identifiserer personlighet og individuelle forskjeller hos mennesker og dyr.

Atferdsgenetikk er en måte å studere hva som skiller et menneske fra et annet i form av gener. Mennesket har ca. 30 000 gener. Det er dermed mye som kan gjøre mennesker ulike fra hverandre. Dette er en del av det personlighetspsykologer ønsker å finne ut om, og videre så ønsker atferdsgenetikere å finne hva som skiller menneskene i form av gener og personlighet.

En måte å se på personlighet og individuelle forskjeller hos mennesker og dyr er ved selektiv avl. Dette sees på som svært uetisk å gjennomføre på mennesker, og foregår dermed hovedsaklig med dyr. Selektiv avl kan handle om det å ville skape et individ med spesielle og ønskede egenskaper, og for å oppnå dette, for eksempel pare sammen to ulike raser av et dyreslag for at videre de får et avkom som da har en samling av egenskaper fra hver av rasene, og dermed får egenskaper som gjerne ønsket å få frem. Et eksempel på dette kan være det å ville føre frem aggressive hunder. Det kan handle om et ønske om å få frem en ekstra aggressiv rase med konkrete egenskaper, og dermed må en sette sammen to ulike typer hunderaser med visse egenskaper som kan føre til at hunden som blir avkommet, har de ulike egenskapene av interesse. Dette er et mye omdiskutert tema, og i utviklingen med teknologi kan en se at det med tiden kan man mer og mer si noe om mennesker i samme kategori. I denne sammenheng kan man eventuelt snakke om det som kalles genmodifisering, men som sagt så blir dette emne sett på som uetisk i forbindelse med mennesker, og videre forskning kan tale for om det vil utvikle seg.

En annen måte å se på atferdsgenetikk er ved familiestudier. Mennesker deler mye av genene sine med familiemedlemmer, og det er slik at en deler ca. 50 % av alle gener med foreldre og søsken. Dette vil da si at en stor del av personligheten kan sies å være basert på arv, men samtidig må en ta i betrakning at de fleste bor sammen med de som de deler flest gener med. Det er som oftest slik at en bor sammen med egne biologiske foreldre og søsken fra en blir født og dermed deler en samme miljø med disse i deler av livet sitt. Det er her miljøets påvirkning kommer inn i bildet. Men ettersom at 50 % av genene er arvet, så kan en tenke seg at noe også baserer seg på miljømessig grunnlag. Dermed kan en studere familier og se i forhold til de ulike faktorene hva som spiller inn på den gjeldende personligheten.

Det er også slik at en kan studere ved tvillingstudier, der i samme tilfelle som med søsken, så deler tvillinger som ikke er eneggede 50 % av genene sine slik som søsken, mens monozygotiske tvillinger, som er eneggede tvillinger, deler alle gener. Dermed blir eventuelle ulikheter i personlighet basert på eneggede tvillinger tillagt miljøets påvirkning. Dette også fordi selv om eneggede tvillinger som bor sammen gjerne også deler så og si akkurat det samme miljøet hjemme, så vil andre forskjeller som for eksempel vennegjeng og skole ha noe å si på det miljømessige.

En tredje og siste måte å se på forskjeller i personligheten er ved adopsjonsstudier. Her kan det sies at dersom en for eksempel skiller mellom eneggede og toeggede tvillinger, så kan en se at eneggede tvillinger som deler alle gener, og så gjerne blir skilt ved fødsel og dermed deler ulike miljø, vil ha størst påvirkning av miljøet når det gjelder personenes personlighet.

En kjent studie gjort på tvillinger er den som kalles Minnesota twin study. I denne studien ble mange tvillingpar som ble adoptert og plassert i ulike hjem studert for å finne ut eventuelle påvirkninger i personligheten. Ca. 44 % av disse tvillingparene var eneggede tvillinger som dermed delte alle genene. Og på den måten kunne en se på hvor mye miljøet hadde å si for hvordan de utviklet personligheten sin.

En gjeldende og vesentlig debatt innen personlighetsforskningen er den som går på hvilken faktor som står for størst del av personligheten, arv eller miljø, eller "nature nurture" som den også kan kalles. Det er mange uenigheter rundt emnet om hvilken av delene som utgjør mest for menneskets personlighet. Det som skiller menneskene fra hverandre og gjør at en kan ha fått den personligheten en har, kan ha kommet fra både arvede egenskaper, men også fra miljømessige omstendigheter. En kan aldri med sikkerhet si at det bare er den ene faktoren og den alene, som har utgjort menneskets personlighet. Atferds-genetikk har gitt og driver fortsatt å gir mye kunnskap rundt dette temaet, og ingen sikker konklusjon kan gies annet enn at begge faktorene har til en viss grad noe å si for grunnlaget til ens personlighet.